

① תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ג

אין בונין אותן אלא בגבוה שבעיר שנ' בראש הזמיות תקרא

②א תלמוד בבלי מסכת שבת דף יא עמוד א

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה, שנאמר +עזרא ט+ לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו. והני מילי - בבתיים אבל בקשקושי ואברורי - לית לן בה.
אמר רב אשי: אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה. - והא חרבה! - מאותו עון לא חרבה.

②ב רש"י מסכת שבת דף יא עמוד א

קשקושי ואברורי - בירניות ומגדלים, רב אשי ראש ישיבה היה במתא מחסיא, ומנעם מלהגביה בתייהם יותר מבית הכנסת

③ רא"ש מסכת שבת פרק א סימן כג

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה שנאמר לרומם את בית אלהינו ולהעמיד [את] חרבותיו ולא אמרן אלא בבתיים אבל בקשקושי ואברורי לית לן בה פי' בירניות ומגדלין לפי שאין משתמשין על גגותיהן. ו"א בבתיים שלנו נמי לית לן בה לפי שהן משופעין ואין משתמשין על הגגות מיהו היכא דרוב הגג גבוה מבהכ"נ אסור כיון שמשתמשין בעלייה שתחת הגג. ו"א שאם הגביה אותו כופין להשפילו ומביאין ראייה מהא דאמר רב אשי אנא עבדי לה למתא מחסיא דלא חרבה דמשמע שכפאן להשפיל הבתיים דאי ס"ד שנתן להם עצה שלא להגביה הבתיים מאי רבותא משמיענו גם הם ידעו כן ור"ח פירש שצוה להגביה בית הכנסת

④ חתם סופר מסכת שבת דף יא עמוד א

ודע דלע"ד יש כאן ג' שיטות. לר"ח כופין להשפיל ביתו דוקא הואיל ונבנה באיסור ולא יועיל מה שהגביה בה"כ אח"כ ולהרא"ש בעי דוקא שיגביה בית הכנסת כדכתיב לרומם בית אלקינו ולא מועיל מה שמשפיל הבית שאינו עושה מעשה בגוף בה"כ ולרש"י זה וזה לא יתכן והוא מעוות שאינו יכול לתקן דאיסורא דעביד בשעת בנין עביד וקם לי' בעונש שסופו לחרב אלא צריך שלא יבנה בתחלה גבוה מבה"כ ואי עבר אינו מועיל בתיקון להנצל מעונש הנ"ל דוק ותשכח

⑤א רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה ב

כשבזינין בית הכנסת אין בונין אותה אלא ג בגבהה של עיר שנאמר בראש הזמיות תקרא, ומגביהין אותה עד שתהא גבוהה מכל חצרות העיר שנאמר ולרומם את בית אלהינו

⑤ב הגהות מיימוניות הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה ב

ג] פרק קמא דשבת אמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל עיר שגגותיה גבוהים מבית הכנסת [סופה חריבה ופירש רבינו תם דוקא כעין גגותיהן שהיו שוין ומשתמשין בהן ויש בזיון משתמשין למעלה מבית הכנסת אבל גגותינו שאין עשויין להשתמש בהן דומין לקשקושי ואברורי שמתיר הספר. ואעפ"כ היה מעשה בטירוי"ש באחד מקרוביו שהגביה ביתו וצוה להגביה גם בית הכנסת ועשו בנין אחד מצד אחד לבד בקרן אחד גבוה ולא חש להחמיר עליו יותר וכן הורה מורה רבינו בנורנב"ע

טור אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ (6A)

ואין בונין אותה אלא בגובה של עיר ומגביהין אותה עד שתהיה גבוה מכל בתי עיר ודוקא בתים שמשתמשין בהן אבל בירניות ומגדלים שאין משתמשין בהן יכולין להגביהן יותר מב"ה וגם שהוא משופע ואינו ראוי לתשמיש צריך לשער דעד המקום שהוא ראוי לתשמיש שלא יהא גבוה יותר מב"ה י"א מי שהגביה ביתו יותר מב"ה שכופין אותו להשפילו

בית יוסף אורח חיים סימן קנ (6B)

ב - ג ואין בונין אותה אלא בגובה של עיר. בתוספתא דמגילה בפ"ג (סוף הי"ד) ומייתי לה מדכתיב (משלי א כא) בראש הומיות תקראומגביהין אותה עד שתהיה גבוהה מכל בתי העיר. בפרק קמא דשבת (יאומ"ש ודוקא בתים שמשתמשים בהם וכו'. שם ולא אמרן אלא בבתיים אבל בקשקושי ואברורי לית לן בה וכתב הרא"ש (סי' כג) פירוש בירניות ומגדלים לפי שאין משתמשין על גגותיהם וכתב עוד יש אומרים הבתים שלנו לית לן בה לפי שהן משופעין ואין משתמשין על גגותיהן מיהו היכא דרוב הגג גבוה מבית הכנסת אסור לפי שמשתמשין בעליה שתחת הגג ע"כ וזהו שכתב רבינו שצריך לשער דעד המקום שהוא ראוי לתשמיש שלא יהא גבוה מבית הכנסת. וכתוב בהגהות מיימון פי"א מהלכות תפלה (אות ג) כל עיר שגגותיה גבוהים מבית הכנסת סופה חריבה פירש ר"ת שזהו דוקא בגגים שלהם שהיו שוין ומשתמשין עליהם תמיד וזהו בזיון שמשתמשין למעלה מבית הכנסת אבל גגין שלנו שאין עשויין לתשמיש דמי לקשקושי ואברורי דשרי התלמודא ואף ע"פ כן מעשה היה בטריו"ש באחד מקרוביו שהגביה ביתו וצוה להגביה גם בית הכנסת ועשו בנין אחד מצד אחד לבד בקרן אחד גבוה ולא חש להחמיר עליו יותר וכן הורה מורי עכ"ל יש אומרים מי שהגביה ביתו יותר מבית הכנסת שכופין אותו להשפילו. כן כתב שם הרא"ש וכתב שמביאין ראיה מדא"ר אשי (שם) אלא עבדי לה למתא מחסיא דלא חרבה דמשמע שכפאן להשפיל הבתים דאי סלקא דעתך שנתן להם עצה שלא להגביה הבתים מאי רבותא משמיענו גם הם ידעו כן ור"ח פירש (שבת יא. ד"ה וכל עיר) שצוה להגביה בית הכנסת עכ"ל וכתב רבינו ירוחם (נ"ג ח"ח כט ע"ג) ורש"י (שם ד"ה רב אשי) פירש שמנעם מלהגביה בתיהם יותר מבית הכנסת נראה מדבריו דקודם שבנאוה קאמר. וכבר כתבתי בסמוך מעשה ר"ת והוא כפירוש ר"ח וכן הלכה

לבוש אורח חיים סימן קנ (7)

ואין בונין אותה אלא בגובה של עיר, ואסמכוה [תוספתא מגילה פ"ג הי"ד] אקרא דכתיב [משלי א, כא] בראש הומיות תקרא, ופירושו תקרא מלשון תפלה. ומגביהין אותה עד שתהיה גבוה מכל בתי העיר שנאמר [עזרא ט, ט] לרומם בית אלהינו, ופירושוהו גם לשון רוממות גובה. ודוקא בתים שמשתמשין בהם. דהוי זילותא לבית הכנסת שישתמשו בביתם במקומות יותר גבוהים מבית הכנסת. אבל בירניות ומגדלים שאין משתמשין בהן לית לן בה אם גבוהים מבית הכנסת וכל עיר שגגותיה גבוהים מבית הכנסת סופה חריבה. דכתיב בתריה דהאי קרא לרומם בית אלהינו ולהעמיד חרבותיה, כלומר כשמרוממים בית אלהים יש להם עמידה וקיום לחרבותיה שלא יהיו חרבים, ומכלל הו אתה שומע לאו

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ סעיף ב (8A)

ב אין בונים בהכ"נ אלא (ד) בגבהה של עיר. ומגביהין אותו עד שיהיה (ה) גבוה מכל בתי [ג] העיר שמשתמשים בהם. לאפוקי * בירניות (פירוש בנינים (ו) העשויים לנוי תרגום שכיות החמדה בירניות שפירן) ומגדלים שאין משתמשים בהם; וגם שהוא משופע ואינו ראוי לתשמיש, משערין עד המקום שהוא ראוי לתשמיש, דהיינו <א> שאם יש עליה תחת הגג * לא תהא גבוה יותר מבהכ"נ.

מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ סעיף ב (8B)

ב אין בונין - צ"ע דעכשיו אין מהרין בזה ונ"ל דכיון דיש אימת העכו"ם אין רשאי להגביה כ"כ וא"ת נשפיל בתינו וי"ל דכיון דיש הרבה בתי עכו"ם בעיר שגבותיהם מבה"כ אם כן בלא"ה ליכא היכרא לבה"כ כנ"ל לדחוק ליישב המנהג

מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ סעיף ג (118)

ג בנין גבוה - פי' דוקא בנין כגון גג או עלי' אבל לא כמו שעושים קצת שתוחבין עמוד ברזל בקרו' א' ולא הועילו כלום בתקנתו:

ערוך השולחן אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ (12)

איתא בשבת [י"א.] כל עיר שגגותיה גבוהים מבהכ"ג לטוף חרבה שנאמר לרומם את בית ה' אלהינו ולהעמיד חרבותיו ובתוספתא פ"ג [הל' י"ד] דמגילה תניא אין בונין בהכ"ג אלא בגובהה של עיר שנאמר [משלי א, כא] בראש הומיות תקרא כלומר לבנותה במקום שהארץ גבוה ואז אף אם עצם הבנין לא יהיה גבוה כל כך מ"מ כיון שעומד על מקום גבוה ממילא עולה בגבהו על כל בתי העיר וכתבו הטור והש"ע דדוקא בתים שמשתמשים שם אבל ברינות ומגדלים העשויים לנוי בעלמא ולא להשתמש שם מותר והכי איתא בגמ' שם:

ומזה מבואר דאין הטעם מפני הכבוד בלבד כלומר שתהא הבהכ"ג גבוה מכל הבניינים שבעיר דא"כ למה הותרו ברינות ומגדלים אלא הטעם הוא כדי שהמשתמש על גג ביתו לא יעמוד למעלה מגגו של הבהכ"ג ולזה אמרו כל עיר שגגותיה גבוהים וכו' משום דאצלם היו הגגים שוים והיו משתמשים על הגגים ולכן באמת בגגים שלנו כתבו הטור והש"ע דגג שהוא משופע ואינו ראוי לתשמיש משערין עד המקום שהוא ראוי לתשמיש דהיינו שאם יש עלייה תחת הגג לא תהא גבוה יותר מבהכ"ג עכ"ל ולפ"ז מבואר דאין להשתמש בעליית הבהכ"ג

ונלע"ד דלהרמב"ם דעת אחרת בזה וז"ל ברפ"א מתפלה כשבונין בהכ"ג אין בונין אלא בגובהה של עיר ומגביהין אותה עד שתהא גבוה מכל חצרות העיר עכ"ל ושינה מלשון גגות לחצרות וגם השמיט הר היתר דבריניות ומגדלים שבגמ' ולשון הגמ' כך הוא וה"מ בבתיים אבל בקשקושי ואברורי לית לן בה ורש"י פי' קשקושי ואברורי בירניות ומגדלים וכ"כ הרא"ש ומזה התיר בגגין שלנו ובדרך זו דרכו הטור והש"ע אבל הרמב"ם נ"ל שמפרש כפי' הערוך [ערוך אברורין דאברורי הוא חומת העיר ובלשון פרסי הוא קשקוש וא"כ אין זה מבנייני העיר אלא היקף החומה שסביב לעיר ולכן השמיט זה משום דזה לא שייך אצלינו כמוכן אבל כל מין בניין אסור והטעם מפני הכבוד בלבד שיהא גבוה יותר מכל הבניינים שבעיר ולכן כתב חצרות העיר ולא גגות שיהא הטעם מפני תשמיש ולפ"ז גם בגגין שלנו אסור ותמיהני על הפוסקים שלא הרגישו בזה

ומי שהגביה ביתו יותר מבהכ"ג י"א שכופין אותו להשפילו מיהו מפירש"י משמע דדוקא לכתחלה צריך למונעו אבל בדיעבד אין כופין להשפילו [ב"י וב"ח] וכתב רבינו הרמ"א בסעיף ג' דאם עשה בניין גבוה יותר בקרן אחד מהבהכ"ג סגי בכך עכ"ל כלומר דאפילו אם הגובה אינו על כך הבהכ"ג אלא בצד אחד מותר ודוקא בניין ממש כגג או עלייה אבל לתחוב עמוד בעלמא אינו מועיל כלום [מג"א סק"ג] ונ"ל דמטעם זה רובי בתי כנסיות שלנו עושים אותו גבוה הרבה באמצע ולא על כל הבהכ"ג ודע דבבתי מדרשים ליכא דין זה וכן המנהג דהבהכ"ג עושים גבוה הרבה ולא בהמ"ד ואע"ג דקיי"ל דקדושת בהמ"ד גדולה מקדושת בהכ"ג [כריב"ל במגילה כ"ז.] מ"מ לענין זה בהכ"ג שהוא מקום תפלה לכל העיר חמור טפי דההרגשה נראית יותר בבהכ"ג מבהמ"ד והכתוב אומר [ישעיה נ, ז] וקבצתים בבית תפלתו

בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף י"א עמוד א (13)

לעולם יהא אדם נזהר שלא יהיו גגות ביתו גבוהים מבית הכנסת כל עיר שגגותיה גבוהים מבית הכנסת לטוף חרבה שנאמר לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותינו ומ"מ דוקא בבית העשוי לדירה אבל בירניות ומגדלים העשויים לחזוק העיר או הבית ולבצור תומה והם הנקראים קושקי ואברורי אין בזה מניעה כלל וכן הדין בשסכת הגבהתו אינה דרך שררה אלא להרבות בדירון ועליות

כלם קדושה וזוהר מלא בפרים בריה - וסגל כלבבקים וקבלתם לה
 סגולה ממשמשת דברך עם כלתו מלך חרדים סגס נהמים
 סדקה יחזק מן סגסבסס חייג גלוג חמזי מל דמחולל חסדי וסלי
 קריל סבי קלז רעיססרים לרד לרדות נסדל יוצר פסולד סבי ססר
 וסול סמסלים ססס רף ילה . וסד וסמסיל סס סקיד ססס סס
 ססססיל סלר ססססן לול סססס וסללילס יס ססס ססס ססס ססס
 ססססססס וסלך גס סל סבי סססל לל סססססן . וסלך סססס סס
 ססד ססד . סלל סל סססס סלר סססס סססס סססס סססס יססס וסססססס
 וסססס ססססס סססס וססססס גס לרדן סססס . ססס סל סל סססס
 יססס סססס לול . וסל סססס לרסן ססססס ססס ססד סס ססס

16) סול מרר' סיק' ס' צ'ו

ססססס ססס ססס ססססס וסססס לרסן סססס ססס .
 (1) וססססססס ססס סס וסססס וסס סססס סססס סססס
 סססס וסססן סס ססס סססס סססס סססס ססס
 ססססס וסס ססססס (ס' סססס) וסססס ססס סססס
 סססס ססססס וסס סססס ססססס סססס סססס סססס

17) סולר סססס ס' קסס